תורה אור

[א]היודע לשחוט, אוכלין משחיטתו אמר רב הונא [ב]והוא שגדול עומד על גביו: *[ג]יכול לאכול כזית דגן מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות אמר רב חסדא [ד]והוא שיכול לאוכלו בכדי אכילת פרס, אמר רב חייא בריה דרב ייבא ובגדול אע"פ שאינו יכול לאכול בכדי אכילת פרס דכתיב °ויוסיף דעת יוסיף מכאוב: [ה]יכול לאכול כזית צלי, שוחטין עליו את הפסח שנאמר °איש לפי אכלו" רבי יהודה אומר עד שיכול לברר אכילה כיצד? נותנין לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו:

קהלת א

שמות יב

הדרן עלך לולב הגזול

שכן במקדש כל ז'

לולב וערבה ששה ושבעה. *ההלל והשמחה שמונה. סוכה *וניסוך המים שבעה. החליל חמשה וששה. לולב שבעה כיצד [ו]יו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת לולב שבעה, ושאר כל הימים ששה. ערבה שבעה כיצד: [ז]יום השביעי של ערבה שחל להיות בשבת ערבה שבעה ושאר כל הימים ששה. מצות לולב כיצד (בשבת) *[ח]יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת מוליכין את לולביהן להר הבית והחזנין מקבלין מהן וסודרין אותן על גבי איצטבא והזקנים מניחין את שלהן בלשכה. ומלמדין אותם לומר: "כל מי שמגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה," למחר משכימין ובאין והחזנין זורקין אותם לפניהם והן מחטפין ומכין איש את חבירו, וכשראו ב"ד שבאו לידי סכנה התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו: **גמ'** אמאי, טלטול בעלמא הוא ולידחי שבת? אמר רבה *[ט]גזרה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד

ויעבירנו

יודע לשחוט · לאמן ידיו לשחיטה אף על פי שאינו בקי בהלכות שחיטה: מותר לאכול משחיטתו · כדאמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו וראה שלא שהה ולא דרס: כזית דגן · כל חמשת המינין קרי דגן חטין ושעורים וכוסמין ושבולת שועל ושיפון: מרחיקין מצואתו · משאכל כזית מאלו בכל ענין אכילה שאוכל מינים הללו מסרחת: ד' אמות · לענין קריאת שמע ותפלה: והוא שיכול לאכול כזית זה בכדי אכילת פרס · לבינוני אבל אם צריך זה הקטן לשהות יותר מכאן הרי הוא כאוכל עכשיו חצי זית ולמחר חצי זית שכן הלכה למשה מסיני שאין אכילה מצטרפת לשהייה ארוכה מזו: פרס · חצי ככר ששיערו בו חכמים מזון שתי סעודות לעירוב ולשון פרס פלגא כדתנן בעירובין (דף פב:) חציה לבית המנוגע לבא בבית המנוגע ליטעון כיבוס בגדים שתלאן הכתוב בשהיית שיעור אכילה דכתיב (ויקרא יד) והאוכל בבית יכבס בגדיו: מכאוב · מסריח: שוחטין עליו את הפסח. ממנין אותו על בני החבורה ואי לא לא דכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו תכסו הראוי לאכילה:

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה · שהן במקדש כל שבעה לולב לנטילה וערבה להקיף מזבח כדלקמן בפירקין (דף מה·): ששה ושבעה · פעמים שדוחין שבת והן כל שבעה ופעמים שאין דוחין והוו להו ששה ימים ולקמיה מפרש ואזיל לה: ההלל · לגמור כל שמונה כן תקנו נביאים הראשונים ובערכין (דף י·) מפרש מאי שנא מפסח מפני שימי החג חלוקים בקרבנותיהן: והשמחה · לאכול בשר שלמים דקיימא לן בפסחים (דף קט·) בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ואף על גב דהאי קרא לאו ברגלים כתיב דהאי קרא בהר גרזים ובהר עיבל כתיב מיהו ברגלים שמחה כתיבא ושמחת בחגך: סוכה · לישב בסוכה: ניסוך המים · בתמידי החג שחרית ולא ערבית כדאמרינן בסדר יומא בפ' שני (דף כו:): החליל · שמחת בית השואבה היו שמחים בחג לכבוד שאיבת ניסוך המים ומחללים בחלילים ובכנורות ואותו חליל אינו דוחה יום טוב הלכך פעמים שהוא חמשה ימים בחג כגון שלא חל יום טוב הראשון בשבת דכיון דלא דחי יום טוב וכל שכן שבת שבחולו של מועד פשו להו חמשה ופעמים שהוא ששה כגון שחל יום טוב ראשון בשבת דפשו להו ששה של חול המועד דבזמן מקדש אין עושין יום טוב שני: לולב שבעה · דיום טוב ראשון דחי שבת: ושאר כל הימים. שחל בהן יום טוב ראשון ונמצאת שבת בחולו של מועד לא דחי ואע"ג דכל שבעה הוא מן התורה במקדש לא דחי כדאמרינן טעמא בגמרא וכן ערבה בשביעי ובגמרא מפרש מאי שנא שביעי: מצות לולב · ביום טוב הראשון שחל להיות בשבת כיצד: ה"ג י"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן להר הבית מערב שבת: החזנין · שמשין שהיו שם לצורכי צבור: ע"ג האיצטבא. רחבה של הר הבית היתה מוקפת איצטבאות לישב שם ומסוככת למעלה מפני הגשמים. על גב האיצטבא גר' במתני' דהיינו על גבי הספסלים: והזקנים · שדואגין שלא ידחפום למחר ויתמעכו בהקהל הכל לקחת איש לולבו: ומלמדין · ב"ד את כולם לומר אם יבא לולבו לידי חבירו הרי הוא שלו במתנה כדי שלא יהא אגלו לא גזול ולא שאול: **גמ'** טלטול בעלמא · אין בו צד איסור אלא כמטלטל עצים וכיון דמן התורה הוא במקדש כל שבעה למה אסרוהו מה סייג לתורה מצאו בו: ללמוד · נענועו או ברכתו:

ויעבירנו

תרומה לקטן בבית הגרנות היינו כשאינו יודע לישא את כפיו והא דתנן בפרק הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כד· ושם) דקטן אינו נושא את כפיו היינו בפני עצמו אבל עם הגדולים נושא כדאשכחן גבי שיר של מקדש פרק אין נערכין (ערכין דף יג:) דתנן בין רגלי [הלוים] היו עומדים וצעירי הלוים היו נקראים והא דאמרינן בשילהי פרק קמא דחולין (ד' כד: ושם) נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח צבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו *עד שיתמלא זקנו איכא לאוקומה ביחידי שאין עמו אחר אי נמי לישא את כפיו בקביעות ובשעה שמרבים ברחמים כגון ביום הכפורים ובתעניו' ובמעמדות וכן צריך לחלק נמי משום לירד לפני התיבה דבהקורא את המגילה עומד (מגילה ד' כד·) תנן קטן קורא בתורה אבל לא פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא גדול יורד לפני התיבה ואף על פי שלא נתמלא זקנו אלא על כרחך צריך לאוקומה ההיא דחולין כגון ליעשות שליח צבור קבוע ולירד לפני התיבה ביום הכפורים ובתעניות ובמעמדות:

והיודע לשחוט · לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שאינו בקי בהלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו כדמפרש רב הונא והוא שגדול עומד על גביו וראה שלא שהה ולא דרס כך פירש בקונטרס משמע דאם אין יודע לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שראהו גדול מתחילה ועד סוף שלא שהה ולא דרס אסור לאכול משחיטתו: **יכול** לאכול כזית צלי · יש שיכול לאכול כזית מבושל ואינו יכול לאכול כזית צלי ומשערין בצלי לפי שדינו של פסח צלי:

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה. והשמחה · לאכול בשר שלמים דקאמר בע"פ (פסחים דף קט·) בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ואע"ג דהאי קרא לאו ברגלים כתיב אלא בהר גרזים ובהר עיבל מיהו ברגלים שמחה כתיב דכתיב ושמחת בחגך כך פירש בקונטרס וא"ת זימנין דאינם נאכלין כל ח' כגון שחל י"ט ראשון דסוכות באחד בשבת ויום שמיני בא' בשבת דאי אפשר לומר כל ח' (א) שלמים דליל מוצאי שביעי לא ישחטו דבעינן יום הקרבה ויום השביעי נמי לא דאין חגיגת שמחה דוחה שבת וע"כ מהני דנשחטו ביום [ששי] אכיל בשביעי ואין שלמים נאכלין לשני ימים ושני לילות כגון דבליל מוצאי שבת שהוא ליל שמיני עצרת לא יאכל שלמים ויש לומר כדאמר רב פפא פרק אלו דברים (שם דף עא·) על קושיא אחרת משמחו בכסות נקיה וביין ישן ה"נ נימא הכי:

טלטול בעלמא הוא · אע"ג דחזי למצוה שייך ביה איסור מוקצה לטלטול מאחר דאין עשוי כלי כדאשכחן גבי קנים דלחם הפנים דכתיבי כדתניא במנחות פרק שתי הלחם (דף צז·) ומנקיותיו אלו קנים ותנן התם* לא סידור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת אלא נכנס מע"ש אלמא חשיב להו מוקצה אע"ג דחזו ללחם ובפ' ארבעה אחין (יבמות דף לג:) גבי זר ששימש דקאמר אי בקבלה והולכה טלטול בעלמא הוא ומיהו התם ניחא טפי כיון דזר הוא:

ויעבירנו

עין משפט
נר מצוה

קכז א ב מיי' פ"ד מהל' שחיטה הלכה ה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' א סעיף ה:

קכח ג ד מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' ו סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' פא סעיף א:

קכט ה מיי' פ"ב מהל' קרבן פסח הל' ג סמג עשין רסג:

[ג' תיבות אלו עד שיתמלא זקנו ליתא שם]

א ו מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה יג טז סמג עשין מד:

ב ז מיי' שם הל' כא:

ג ח מיי' שם הלכה יג:

◆

רבינו חננאל

אותו *) ומטבלין אותו ומוסרין לו חולין לשם תרומה ורואין והיודע לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור. יודע לפרוש את כפיו חולקין לו תרומה בגרנות היודע לשחוט אוכלין משחיטתו אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו יכול לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ד' אמות [לק"ש ולתפלה ובגדול אפילו אינו יכול] לאכול כזית דגן בכדי אכילת פרס מרחיקין מצואתו וממימי רגליו ד' אמות יכול לאכול כזית צלי שוחטין עליו הפסח ר' יהודה אומר עד שידע הפרש אכילה כיצד נותנין לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו: ירושלמי אבל אינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו ואינו עומד על הדוכן עד שתמלא זקנו. רבי יהודה אומר כולן מבן כ' שנה ולמעלה שנאמר ויעמידו הלוים מבן כ' שנה לנצח כבר פירשנות בשחיטת חולין בסוף פרק ראשון:

הדרן עלך לולב הגזול

לולב וערבה ששה ושבעה כו': אמאי אין הלולב ניטל בשבת כשאר הימים בביתו טלטול בעלמא הוא אמר רבה גזירה שמא יטלנו וילך אצל

*) לשון התוספתא דטהרות פ"ג כך הוא וכיצד בודקין אותו מטבילין אותו ומוסרין לו חולין לשם תרומה אם היה יודע לשמור את גופו אוכלין ע"ג גופו לשמור את ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות. ע"כ:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לולב והשמחה וכו' שמנה שלמים דהיינו ליל מוצאי שביעי דבלילה לא ישחטו:

מסורת
השי"ס

[תוספ' ברכות פ"ב ושם לא נזכר דגן אמנם בתוספ' חגיגה איתא דגן]

פסחים עא.

תענית ג.

[לקמן מג. מד.]

פסחים קט.
[ביצה יז:]
ר"ה כט:
מגילה ד:

נושא
אוגד נאמן (כמה י"מ) של מצות שונות הקשורות לסוכות

נושא
אין נוטלין לולב בשבת